

Regionsamverkan Sydsverige

Utskottet för Regional utveckling

Remissvar till Regeringskansliet.

Dnr 2019/00304 /UH avs SOU 2019:6

Regionsamverkan Sydsverige är ett samarbetsorgan för de Sveriges sex sydligaste regioner. Vi arbetar för långsiktigt hållbar utveckling för Sydsverige.

Vid senaste styrelsemötet 9-10 maj 2019 beslutades uppdra till Utskottet för Regional utveckling att fatta beslut om gemensamt yttrande över *SOU 2019:6 En långsiktig, samordnad och dialogbaserad styrning av högskolan.*

Utskottet för Regional utveckling har vid sammanträde 20 juni 2019 enhälligt beslutat avge yttrande enligt bilaga.

Alvesta 20 juni 2019

Karin Helmersson
Ordf Utskottet för Regional utveckling
tillika regionråd i Region Kalmar

Ulf Fransson
Sekr

Regionsamverkan Sydsverige

Utskottet för regional utveckling

Beslut om yttrande på uppdrag av RSS-styrelsen, fattat 20 juni 2019

Yttrande över *En långsiktig, samordnad och dialogbaserad styrning av högskolan, SOU 2019:6*

Remissvar från Regionsamverkan Sydsverige

Regionsamverkan Sydsverige är ett samarbetsorgan för Sveriges sex sydligaste regioner¹. Vi arbetar för en långsiktigt hållbar utveckling för Sydsverige genom strategiskt kunskapsutbyte och främjande av interregionala och interkommunala samarbeten. Vi sex regioner vill, i ett öppet och tillåtande klimat, samverka med alla de som ansvarar för olika delar i kompetensförsörjningen. Vi har gått samman för att kunna verka som en enad kraft och vara en dynamisk bas för regional utveckling.

Regionsamverkan Sydsverige har med intresse tagit del av betänkandet *En långsiktig, samordnad och dialogbaserad styrning av högskolan* (SOU 2019:6) och väljer härmed att lämna följande remissvar.

Lärosätena i Sydsverige spelar en avgörande roll för regional tillväxt, detta genom att vara viktiga aktörer för kompetensförsörjning, stärkt konkurrenskraft och innovation. De Regioner som ingår i Regionsamverkan Sydsverige har ett nära och gott samarbete med alla sydsvenska lärosäten och värdesätter de samverkansplattformar som byggts upp och är under utveckling. Regionsamverkan Sydsverige är mycket mån om att fortsätta utveckla dessa samarbeten och på ett ännu bättre sätt tillvarata de möjligheter för regional utveckling som finns i och med att Sydsverige rymmer flera viktiga universitet och högskolor.

Varje enskilt lärosäte har ett nationellt uppdrag och är internationellt aktiva. Samtidigt verkar dessa lärosäten i en regional kontext där frågor om kompetensförsörjning, utbildningsplanering, samverkan samt forskning- och innovationspolitiska avväganden är centrala. Regionsamverkan Sydsverige vill därför poängtera vikten av att dessa frågor bör processas i nära samarbete mellan lärosätena och med, den av staten utsedda, regionalt utvecklingsansvarige aktören.

¹ Region Skåne, Region Halland, Region Blekinge, Region Kalmar, Region Kronoberg och Region Jönköpings län.

Utredningen lämnar flera välkomna förslag

Styr- och resursutredningen har fått i uppdrag att göra en samlad översyn av universitetens och högskolornas styrning och resurstilldelning. Regionsamverkan Sydsverige välkomnar utredningens generella resonemang kring frågan om styrning och resurstilldelning, samt ställer sig bakom flera av de förslag som utredningen lämnar. I följande text utvecklar vi vårt remissvar utifrån rollen som regionalt utvecklingsansvariga aktörer.

Enligt direktiven ska styrningen främja ”starka och ansvarsfulla lärosäten” som kan uppfylla nationella mål och möta samhällsutmaningar i Sverige och globalt. Vi välkomnar att utredningen har haft som mål att forma ett ramverk för styrning och resurstilldelning, som ger lärosätena goda förutsättningar att ta ansvar för att utveckla och förmedla kunskap för samhällets långsiktiga utveckling. Ur ett regionalt perspektiv är det mycket viktigt att vi har starka och ansvarsfulla lärosäten, samt att samverkan mellan akademien och det omgivande samhället fungerar på ett tillfredsställande sätt.

Utredningen sammanfattar att det övergripande ändamålet med universitet och högskolor är att ”utveckla, förmedla och förvalta kunskap som bidrar till en bättre värld”. Vi instämmer med utredningen att det innefattar ”en lyhördhet för samhällsbehov, men också en omistlig fristående roll”. Det fria kunskapssökandet är unikt för universitet och högskolor och det är en förutsättning för den behovsdrivna kunskaps- och kompetensförsörjning på vetenskaplig eller konstnärlig grund. Vi välkomnar utredningens resonemang om vikten av fria och starka lärosäten, men vill samtidigt understryka vikten av ett nära samarbete mellan akademien, näringslivet, den offentliga sektorn och det omgivande samhället. Lyhördheten för samhällsbehov är viktig både för lärosäten och för oss som regionalt utvecklingsansvariga. Vår förhoppning är att utredningens förslag leder till en utvecklad samverkan mellan lärosäten och de av staten utsedda regionalt utvecklingsansvariga.

Utveckla samverkan mellan lärosäten och de regionalt utvecklingsansvariga

Regionsamverkan Sydsverige bejakar utredningens tre centrala perspektiv i en ändamålsenlig styrning:

- Främja akademisk frihet, kvalitet och ansvarstagande
- Främja ett rollsäkert samhällsansvar
- Främja strategisk handlingsförmåga

Det är bra att utredningen värnar den akademiska friheten och det fria kunskapssökandet, samt betonar vikten av en stark kvalitetskultur. Vi välkomnar också att utredningen framhåller lärosätenas viktiga samhällsansvar så att den kunskap och kompetens som skapas inom akademien kommer till nytta i hela samhället. Det är genom ökad kunskap och kompetens som vi kan möta de globala och nationella utmaningarna. Med starka och ansvarsfulla lärosäten ökar förutsättningen för att utveckla samverkan mellan akademien, näringslivet, offentlig sektor och omgivande samhälle. Det är något som är välkommet ur ett regionalt perspektiv.

Regionsamverkan Sydsverige instämmer i utredningens förslag att regering och riksdag ska ange övergripande mål för verksamheten, medan lärosätena ska ha stor frihet hur målen nås. Därför behöver styrningen, som utredningen anger, bli mer lärosätesspecifik för att utnyttja bredden i

högskolelandskapet och främja samarbeten mellan de olika högskolorna. Om denna styrning ska fungera på ett bra sätt och vara ändamålsenlig bör den som utredningen ange präglas av honnorsorden "tillitsbaserad", "dialogbaserad", "samordnad", "kunskapsbaserad" och "långsiktig". I en sådan styrning är uppföljning och utvärdering mycket viktiga funktioner i syfte att vara kvalitetsdrivande och ge underlag för beslut och prioriteringar. Det synliggör kvalitet och resultat för olika intressenter. Vi delar denna principiella hållning och ser den som en viktig utgångspunkt för att utveckla samverkan mellan akademien och de regionalt utvecklingsansvariga.

Regionsamverkan Sydsverige vill understryka samverkansperspektivet och vi välkomnar därför utredningens förslag om att stärka samverkan och samhällspåverkan genom att förtydliga 1 kap. 2 § högskolelagen: "*Att samverka med det omgivande samhället och verka för att den kunskap och kompetens som finns vid högskolan kommer samhället till nytta*".

Enligt Lag 2010:630 om regionalt utvecklingsansvar ska regionerna utarbeta och fastställa en strategi för regionens utveckling och samordna insatser för genomförandet av strategin. Lärosätena har en central roll för hållbar tillväxt och utveckling ur ett regionalt perspektiv och därför är det nödvändigt att också den regionalt utvecklingsansvarige får en roll i den framtida dialogbaserade styrningen av högskolan. Utbildningsutbudet och dess dimensionering bör i högre grad orienteras mot arbetsmarknaden och det regionala näringslivets behov av kompetens.

I utredningens förslag som innebär fyraåriga överenskommelser med respektive lärosäte bör dialog föras med såväl aktör med ansvar för regional kompetensförsörjning, som initiativ till forsknings- och innovationssamverkan. I Sydsverige bedrivs sedan många år väletablerade samarbeten mellan lärosäten och regionalt utvecklingsansvariga för att främja analyser, samhandling, resursallokering och smart specialisering. Utredningens förslag om dialogbaserade långsiktiga överenskommelser kan flytta fram positionerna vad gäller samverkan mellan lärosäten och de regionalt utvecklingsansvariga. Dialogen bör omfatta områden som kompetensförsörjning, utbildningsplanering, samverkan, forskning- och innovation samt regionalt prioriterade styrkeområden.

Utredningen bedömer att en ändamålsenlig styrning kräver relevant kunskap på en övergripande nivå och föreslår därför inrättandet av en analysfunktion som ska genomföra oberoende analyser. Regionsamverkan Sydsverige instämmer i behovet av kunskap och analys på en övergripande nivå, men ser också vikten av att på nationell nivå ta del av regionala analyser och underlag. Detta för att få kunskap om regionala särdrag och specifika behov.

Lärosäten har en viktig roll i det livslånga lärandet och för att stärka kompetensförsörjningen

Regionala utbildnings- och arbetsmarknadsanalyser visar att det idag råder stor kompetensbrist inom flera yrkesområden och prognoserna visar att den kommer att förvärras. Obalansen mellan den utbildning som produceras i regionen och den kompetens som efterfrågas av arbetsgivarna är problematisk. Att svara mot det regionala behovet av kompetensförsörjning måste tydligt ingå som en del av lärosätenas uppdrag och regionala kompetensförsörjningsplaner ska avspeglas i utbildningsutbudet för lärosätena. Enligt utredningen ska studenternas efterfrågan, arbetslivets och samhällets behov styra utbudet av utbildningar. Idag upplevs en obalans mellan de olika behov som styr utbildningsutbudets utformning där studenternas efterfrågan anses ges för stor vikt. De förslag som presenteras om att i författning skriva in att utbildningsutbudet ska svara mot både studenternas efterfrågan, arbetslivets- och samhällets behov är därför välkommet. Det kan bidra till

ökad balans mellan de olika perspektiven och skapa bättre förutsättningar för att tillgodose det regionala arbetslivets behov av kompetens i högre grad än vad det gör idag. En tydligare skrivning om hur en sådan målträngsel ska hanteras och vilken prioritering som bör vara vägledande efterlyses. Vi vill poängtera vikten av en reell samverkan med de regionalt utvecklingsansvariga, i syfte att planera och dimensionera utbildningar efter de behov som finns regionalt.

Regionsamverkan Sydsverige välkomnar att lärosätena ska arbeta med att säkerställa det livslånga lärandet, såväl för företag där anställda behöver fortbildning och vidareutbildning, som för individers vidareutbildning och karriärväxling. Det gäller att kunna svara på strukturomvandlingar såsom t ex digitalisering, automatisering och globalisering. Lärosätena ska också kunna agera snabbt och flexibelt på tillfälliga behov som kan uppstå vid större varsel som kan påverka den regionala sysselsättningen negativt. För att stärka det livslånga lärandet är en reell samverkan mellan lärosätena och de regionalt utvecklingsansvariga nödvändigt, för att på bästa sätt kunna tillgodose utbildnings- och kompetensutvecklingsinsatser som efterfrågas regionalt. Genom att förbättra förutsättningarna för det livslånga lärandet, t ex genom att tillgängliggöra större del av utbudet digitalt, öppna upp programkurser, öka flexibiliteten i kursupplägg för att bättre passa anställda och utvidga utbudet av uppdragsutbildning, bidrar lärosätena ytterligare till regional utveckling. Förslagen på ändringar i högskolelagen rörande fortbildning och livslångt lärande är välkommet, men styrningen och hela incitamentsstrukturen för såväl individ som organisation/lärosäte bör ses över ytterligare.

Sambandet mellan utbildning och forskning måste stärkas

Regionsamverkan Sydsverige stöder utredningens förslag om att stärka sambandet mellan utbildning och forskning, bland annat genom återinförandet av en bestämmelse i högskolelagen om att lärares arbetsuppgifter normalt ska innehålla både forskning och utbildning, gemensam behandling av både utbildning och forskning i en samlad proposition vart fjärde år, en förstärkt koppling mellan utökade utbildningsuppdrag och tilldelning av forskningsmedel samt ökad hänsyn till att forskningsbidrag kan förenas med undervisningsuppgifter. Till det kommer vikten av att akademien främjar en akademisk kultur som värderar utbildning och forskning lika högt.

Regionsamverkan Sydsverige tillstyrker utredningens förslag om en samlad proposition för högre utbildning och forskning varje mandatperiod. På så sätt kan de övergripande nationella målen formuleras långsiktigt, gärna i ett tioårigt perspektiv såsom utredningen föreslår, men med mer konkreta mål och planeringsförutsättningar för en fyraårsperiod. Det fyraåriga perspektivet är särskilt viktigt för dimensionering av utbildning. Detta långsiktiga perspektiv är också viktigt för att stärka samverkan mellan lärosäten och de regionalt utvecklingsansvariga.

Regionsamverkan Sydsverige anser även att det, i de förstärkningsförslag av vissa normer som föreslås i högskolelagen (1992:1434), rörande vad som normalt ska ingå i en tillsvidareanställd lärares arbetsuppgifter även bör tydliggöras att samverkan ska ingå. Samverkansarbete ska, utöver forskning och utbildning, kunna vara en attraktiv karriärväg för individen. Åtgärder behövs för ökad mobilitet mellan akademi, privat och offentlig sektor som ett sätt att skapa en bredare arbetsmarknad och i förlängningen ge positiva effekter på såväl det nationella som de regionala innovationssystemen. Av denna anledning är det viktigt att ha ett tydligt nationellt system för dessa mobilitets- och karriärvägsfrågor med koppling till samverkan.

De förslag som läggs fram i betänkandet pekar ut en bra riktning men är sannolikt otillräckliga för att skapa de tydliga incitament som krävs för att nå önskvärt resultat. Det krävs en bättre utvecklad modell för hur samverkan ska ske och hur detta ska följas upp av UKÄ. Om samverkan inte kopplas till resurstilldelningen riskerar frågan att prioriteras ned av lärosätena. Vi vill också understryka vikten av att denna uppföljning noga följer samverkan mellan lärosäten och regionalt utvecklingsansvariga kring dimensionering av utbildnings- och kompetensutvecklingsinsatser samt om dessa insatser möter regionala behov.

Sammanfattning

Regionsamverkan Sydsverige välkomnar utredningens generella resonemang kring frågan om styrning och resurstilldelning, samt ställer sig bakom flera av de förslag som utredningen lämnar. Vår förhoppning är att utredningens förslag leder till en utvecklad samverkan mellan lärosäten och de av staten utsedda regionalt utvecklingsansvariga.

Regionsamverkan Sydsverige vill utifrån ovanstående särskilt betona:

- Vikten av att kompetensförsörjning, utbildningsplanering, samverkan samt forskning- och innovationspolitiska avväganden bör processas i nära samarbete mellan lärosätena och med, den av staten utsedda, regionalt utvecklingsansvarige aktören eftersom lärosäten både verkar i en nationell och regional kontext.
- Att samverkansperspektivet stärks och vi välkomnar därför utredningens förslag om att stärka samverkan och samhällspåverkan genom att förtydliga 1 kap. 2 § högskolelagen: *”Att samverka med det omgivande samhället och verka för att den kunskap och kompetens som finns vid högskolan kommer samhället till nytta”*.
- Att lärosätena har en central roll för hållbar tillväxt och utveckling ur ett regionalt perspektiv och därför är det nödvändigt att också den regionalt utvecklingsansvarige får en roll i den framtida dialogbaserade styrningen av högskolan.
- Att utbildningsutbudet och dess dimensionering bör i högre grad orienteras mot arbetsmarknaden och det regionala näringslivets behov av kompetens.
- Vi stöder inrättandet av en analysfunktion som ska genomföra oberoende analyser, men vill samtidigt betona vikten av att på nationell nivå ta del av regionala analyser och underlag. Detta för att få kunskap om regionala särdrag och specifika behov.
- För att stärka det livslånga lärandet är en reell samverkan mellan lärosätena och de regionalt utvecklingsansvariga nödvändigt, för att på bästa sätt kunna tillgodose utbildnings- och kompetensutvecklingsinsatser som efterfrågas regionalt.
- Det fyraåriga perspektivet i en samlad proposition är viktigt för dimensionering av utbildning. Detta långsiktiga perspektiv är också viktigt för att stärka samverkan mellan lärosäten och de regionalt utvecklingsansvariga.

- Att uppföljning och utvärdering noga följer samverkan mellan lärosäten och regionalt utvecklingsansvariga kring dimensionering av utbildnings- och kompetensutvecklingsinsatser samt om dessa insatser möter regionala behov.